

Департамент освіти і науки
Сумської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Факультет підвищення кваліфікації та перепідготовки

Кафедра психології

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

ОК 5. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Освітньо-професійна програма: «Практична психологія»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти: магістр

Освітня кваліфікація: магістр психології; практичний психолог

Форма навчання: денна/заочна

Затверджено на засіданні
кафедри психології
Протокол № 21 від 14.06.2024 р.

Завідувач кафедри

Алла ВОЗНЮК

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Статус освітнього компоненту	Обов'язкова компонента освітньої програми
Загальна кількість кредитів ECTS	7 кредитів
Кількість годин	Загальний обсяг годин – 210 годин. Для денної форми навчання: лекції – 16 годин; семінарські заняття – 24 годин; самостійна робота – 170 годин, із них 90 год. на курсову роботу. Для заочної форми навчання: лекції – 10 годин; семінарські заняття – 14 годин; самостійна робота – 186 годин, із них 90 год. на курсову роботу.
Курс та семестр вивчення освітнього компоненту	Денна форма: курс – 1-й; семестр – 1-й, 2-й. Заочна форма: курс – 1-й; семестр – 1-й, 2-й.
Вид підсумкового контролю	Екзамен та диференційований залік
Мова викладання	Українська
Кафедра що забезпечує викладання	Кафедра психології
Інформація про викладача, який забезпечує вивчення освітнього компоненту	Вознюк Алла Вікторівна, доктор психологічних наук, професор, завідувача кафедри психології.
Інформація про консультації	Очна/ Он-лайн (за потреби)
Пререквізити (передумови для вивчення освітнього компоненту)	Загальна психологія. Психофізіологія.
Пореквізити (дисципліни, в яких будуть використовуватися знання, отримані під час вивчення курсу)	Інноваційні технології в психології.
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Метою викладання освітнього компоненту є визначення теоретико-методологічних основ наукового дослідження, класифікація емпіричних методів, процедура організації та проведення експериментального дослідження в психології.

Основні завдання вивчення освітнього компоненту:

1. Оволодіння знаннями про сутність наукового дослідження та особливості планування, організації, проведення експериментального дослідження в психології.

2. Набуття уміннями і навичками щодо розробки та планування експериментального дослідження, оволодіння методами проведення, обробки та інтерпретації результатів експерименту.

3. Забезпечити набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft

skills), які впливатимуть на якісне виконання посадових обов'язків майбутніх практичних психологів й готовність їх до професійного самовдосконалення.

3. ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Інтегральна компетентність – здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.
- ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- ЗК10. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Спеціальні компетентності (СК):

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та/або практичної значущості.

СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК11. Здатність застосовувати сучасні науково-обґрунтовані теорії, підходи, технології визначення психологічних умов розвитку/ формування/ попередження/подолання психологічних проблем різної категорії громадян відповідно до запиту, враховуючи вікові, психофізіологічні, особистісні особливості, психоемоційні стани.

Програмні результати навчання (ПР):

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп,

організацій.

ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР12. Вміти застосовувати сучасні науково-обґрунтовані теорії, підходи, технології визначення психологічних умов розвитку/формування/попередження/подолання психологічних проблем різної категорії громадян відповідно до запиту, враховуючи вікові, психофізіологічні, особистісні особливості, психоемоційні стани.

4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Розподіл годин за денною формою навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		лекції	сем. заняття	сам. робота
Модуль 1				
Змістовий модуль 1.				
Теоретико-методологічні основи наукового дослідження в психології				
Тема 1. Експериментальна психологія як наука та навчальна дисципліна.	13	2	2	9
Тема 2. Методологічні основи, принципи та структура наукового дослідження в психології.	13	2	2	9
Тема 3. Система методів наукового дослідження в психології.	19	4	4	11
Разом за змістовим модулем 1	45	8	8	29
Змістовий модуль 2.				
Основні характеристики експериментального дослідження в психології				
Тема 4. Експеримент у системі методів наукового дослідження психіки.	13	2	2	9
Тема 5. Планування експериментального дослідження в психології.	15	2	4	9
Тема 6. Проведення експериментального дослідження в психології.	15	2	4	9
Тема 7. Аналіз, інтерпретація та представлення результатів експериментального дослідження в психології.	17	2	6	9
Разом за змістовим модулем 2	60	8	16	36
Усього годин	105	16	24	65
Модуль 2				
ІНДЗ	15			15
Написання та захист курсової роботи	90			90
Разом	210	16	24	170

Розподіл годин за заочною формою навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		лекції	сем. заняття	сам. робота
Модуль 1				
Змістовий модуль 1.				
Теоретико-методологічні основи наукового дослідження в психології				
Тема 1. Експериментальна психологія як наука та навчальна дисципліна.	14	1	2	11
Тема 2. Методологічні основи, принципи та структура наукового дослідження в психології.	14	1	2	11
Тема 3. Система методів наукового дослідження в психології.	16	2	2	12
Разом за змістовим модулем 1	44	4	6	34
Змістовий модуль 2.				
Основні характеристики експериментального дослідження в психології				
Тема 4. Експеримент у системі методів наукового дослідження психіки.	14	1	2	11
Тема 5. Планування експериментального дослідження в психології.	15	1	2	12
Тема 6. Проведення експериментального дослідження в психології.	16	2	2	12
Тема 7. Аналіз, інтерпретація та представлення результатів експериментального дослідження в психології.	16	2	2	12
Разом за змістовим модулем 2	61	6	8	47
Усього годин	105	10	14	81
Модуль 2				
ІНДЗ	15			15
Написання та захист курсової роботи	90			90
Разом	210	10	14	186

5. ОСНОВНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Змістовий модуль 1.

Теоретико-методологічні основи наукового дослідження в психології

Тема 1. Експериментальна психологія як наука та навчальна дисципліна.

Лекція. Основні підходи до розуміння змісту експериментальної психології як науки та навчальної дисципліни. Предмет і завдання експериментальної психології. Місце експериментальної психології в системі наукового знання. Зв'язок експериментальної психології із психодіагностикою, загальною, віковою та педагогічною, диференційною, соціальною психологією, психофізіологією тощо.

Самостійна робота. Історія становлення експериментальної психології як науки. Основні тенденції розвитку експериментальної психології як галузі психологічної науки.

Семінарське заняття. Основні підходи до розуміння змісту експериментальної психології як науки та навчальної дисципліни. Предмет і

завдання експериментальної психології. Місце експериментальної психології в системі наукового знання. Зв'язок експериментальної психології із психодіагностикою, загальною, віковою та педагогічною, диференційною, соціальною психологією, психофізіологією тощо. Історія становлення експериментальної психології як науки. Основні тенденції розвитку експериментальної психології як галузі психологічної науки.

Тема 2. Методологічні основи, принципи та структура наукового дослідження в психології

Лекція. Сутність понять «наука», «метод», «парадигма» та їх особливості. Теорія як найвища форма наукового знання. Види теорій. Компоненти та структура формування теорії. Сутність, мета та особливості наукового дослідження. Види наукового дослідження. Головні етапи наукового дослідження. Вимоги до організації наукового дослідження.

Самостійна робота. Критерії науковості знання. Поняття методології науки. Рівні методологічного знання. Визначення та етапи виникнення наукової проблеми. Види наукових проблем.

Семінарське заняття. Сутність понять «наука», «метод», «парадигма» та їх особливості. Критерії науковості знання. Поняття методології науки. Рівні методологічного знання. Визначення та етапи виникнення наукової проблеми. Види наукових проблем. Теорія як найвища форма наукового знання. Види теорій. Компоненти та структура формування теорії. Сутність, мета та особливості наукового дослідження. Види наукового дослідження. Головні етапи наукового дослідження. Вимоги до організації наукового дослідження.

Тема 3. Система методів наукового дослідження в психології

Лекція. Сутність та різновиди методів дослідження. Основні підходи до класифікації методів психологічного дослідження (Б.Г. Ананьєва, В.Н. Дружиніна, В.В. Нікандрова, В. Й. Варлій та ін.). Поняття та класифікація емпіричних методів психологічного дослідження. Визначення, специфіка та різновиди теоретичних методів психологічного дослідження. Сутність та основні види організаційних методів психологічного дослідження. Визначення, особливості та різновиди інтерпретаційних методів психологічного дослідження. Сутність та характеристика методів обробки даних психологічного дослідження.

Самостійна робота. Характеристика емпіричних методів загально-психологічного значення (спостереження, самоспостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, психологічне тестування, опитування тощо). Характеристика емпіричних методів частково-психологічного значення (біографічний метод, метод вивчення продуктів діяльності, метод аналізу документів, контент-аналіз, метод експертної оцінки тощо).

Семінарське заняття. Визначення, специфіка та різновиди теоретичних методів психологічного дослідження. Сутність та основні види організаційних методів психологічного дослідження. Визначення, особливості та різновиди інтерпретаційних методів психологічного дослідження. Сутність та характеристика методів обробки даних психологічного дослідження. Поняття та класифікація емпіричних методів психологічного дослідження. Характеристика емпіричних методів загально-психологічного значення (спостереження, самоспостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, психологічне тестування, опитування тощо). Характеристика емпіричних методів частково-

психологічного значення (біографічний метод, метод вивчення продуктів діяльності, метод аналізу документів, контент-аналіз, метод експертної оцінки).

Змістовий модуль 2.

Основні характеристики експериментального дослідження в психології

Тема 4. Експеримент у системі методів наукового дослідження психіки

Лекція. Сутність, специфіка та психологічні особливості експериментального дослідження в психології. Відмінність експерименту від інших методів дослідження. Типи експериментальних досліджень. Різновиди експериментальних досліджень. Експеримент і квазіексперимент (за Т.В. Корніловою). Алгоритм експериментального дослідження в психології.

Самостійна робота. Проблема експериментального дослідження психіки. Місце експерименту в системі емпіричних методів дослідження психіки. Особливості експериментального дослідження у віковій, педагогічній, соціальній та інших галузях психологічної науки.

Семінарське заняття. Сутність, специфіка та психологічні особливості експериментального дослідження в психології. Відмінність експерименту від інших методів дослідження. Типи експериментальних досліджень. Різновиди експериментальних досліджень. Експеримент і квазіексперимент (за Т.В. Корніловою). Алгоритм експериментального дослідження в психології. Проблема експериментального дослідження психіки. Місце експерименту в системі емпіричних методів дослідження психіки. Особливості експериментального дослідження у віковій, педагогічній, соціальній та інших галузях психологічної науки.

Тема 5. Планування експериментального дослідження в психології

Лекція. Загальна схема експериментального дослідження в психології. Постановка проблеми, визначення об'єкту та предмету дослідження – особливості експериментального дослідження. Визначення гіпотези дослідження. Формулювання цілей та завдань дослідження. Вибір методів дослідження. Планування експериментального дослідження.

Самостійна робота. Сутність та ознаки експериментального плану в психологічному дослідженні. Умови і форми планування. Основні різновиди планування.

Семінарське заняття. Загальна схема експериментального дослідження в психології. Постановка проблеми, визначення об'єкту та предмету дослідження – особливості експериментального дослідження. Визначення гіпотези дослідження. Формулювання цілей та завдань дослідження. Вибір методів дослідження. Планування експериментального дослідження. Сутність та ознаки експериментального плану в психологічному дослідженні. Умови і форми планування. Основні різновиди планування.

Тема 6. Проведення експериментального дослідження в психології

Лекція. Теоретичний аналіз проблеми експериментального дослідження. Генеральна сукупність і експериментальна вибірка. Основні правила формування вибірки. Репрезентативність вибірки. Стратегії вибору досліджуваних в експериментальну вибірку. Поняття експериментальної змінної в психологічному дослідженні. Види експериментальних змінних. Типи відношень між змінними. Вимір у психологічному дослідженні. Класифікація видів шкал у психологічному дослідженні: за змістом діяльності

досліджуваного; за способом вимірювання. Психологічні шкали за С. Стівенсом. Критерії якості виміру змінних: об'єктивність, надійність, валідність.

Самостійна робота. Визначення та різновиди валідності експериментального дослідження в психології. Умови досягнення надійності та валідності психологічного експерименту. Практика експериментування і можливості методологічної помилки. Проблема об'єктивності й надійності експериментальних даних.

Семінарське заняття. Теоретичний аналіз проблеми експериментального дослідження. Генеральна сукупність і експериментальна вибірка. Основні правила формування вибірки. Репрезентативність вибірки. Стратегії вибору досліджуваних в експериментальну вибірку. Поняття експериментальної змінної в психологічному дослідженні. Види експериментальних змінних. Типи відношень між змінними. Практика експериментування і можливості методологічної помилки. Проблема об'єктивності й надійності експериментальних даних. Вимір у психологічному дослідженні. Класифікація видів шкал у психологічному дослідженні: за змістом діяльності досліджуваного; за способом вимірювання. Психологічні шкали за С. Стівенсом. Критерії якості виміру змінних: об'єктивність, надійність, валідність. Визначення та різновиди валідності експериментального дослідження в психології. Умови досягнення надійності та валідності психологічного експерименту.

Тема 7. Аналіз, інтерпретація та представлення результатів експериментального дослідження в психології

Лекція. Поняття про інтерпретацію результатів експерименту. Рівні інтерпретації: змістовний і формальний. Складові інтерпретації експериментальних результатів. Особливості обробки результатів експериментального дослідження в психології. Кількісна та якісна обробка даних дослідження. Методи статистичного аналізу даних: комплексне обчислення статистик, кореляційний, факторний, дисперсійний аналіз. Опис отриманих даних як якісний аналіз. Проблема узагальнення результатів дослідження. Типові помилки узагальнення експериментальних даних. Представлення результатів експериментального дослідження в психології.

Самостійна робота. Поняття про науковий стиль. Основні вимоги до складання звіту про результати експериментального дослідження в психології. Структура та оформлення письмового звіту.

Семінарське заняття. Поняття про інтерпретацію результатів експерименту. Рівні інтерпретації: змістовний і формальний. Складові інтерпретації експериментальних результатів. Особливості обробки результатів експериментального дослідження в психології. Кількісна та якісна обробка даних дослідження. Методи статистичного аналізу даних: комплексне обчислення статистик, кореляційний, факторний, дисперсійний аналіз. Опис отриманих даних як якісний аналіз. Проблема узагальнення результатів дослідження. Типові помилки узагальнення експериментальних даних. Представлення результатів експериментального дослідження в психології. Поняття про науковий стиль. Основні вимоги до складання звіту про результати експериментального дослідження в психології. Структура та оформлення письмового звіту.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне науково-дослідне завдання здобувачів вищої освіти полягає у поглибленому вивченню наукових підходів до організації, проведення та представлення результатів експериментальних досліджень; підготовці здобувачів до самостійної дослідницької роботи та оформляється як дослідницька програма.

Вимоги до структури та змісту дослідницької програми

Структура дослідницької програми передбачає наявність титульної сторінки, плану, вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел, додатків (при необхідності).

Титульна сторінка містить основні відомості про роботу та її автора. План роботи охоплює назву всіх розділів із зазначенням сторінки, на якій розпочинається розділ.

У вступі автор обґрунтовує доцільність вибраної ним теми, актуальність, значення для практичної діяльності автора, а також перспективи розвитку науки чи освіти в цілому. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми, з чого й випливає актуальність теми. Потім визначається мета дослідження, вказуються конкретні завдання, які мають бути вирішені відповідно до цієї мети (вивчити..., з'ясувати..., описати..., встановити... та ін.). Формулювання завдань необхідно робити якомога ретельніше, оскільки опис їх вирішення складатиме зміст розділів роботи.

Далі визначається об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт це процес (явище), що породжує проблемну ситуацію і обраний для вивчення. Предмет – це те, що міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Формулюється гіпотеза дослідження; здійснюється вибір методів дослідження.

Основна частина повинна складатися з двох розділів, підрозділів у яких повністю розкривається зазначена тема. Перший розділ носить теоретичний характер, а другий – практичну спрямованість. Кожний розділ починається з аналізу даної частини проблеми і закінчується самостійними логічними висновками.

У заключній частині доцільно сформулювати стислі висновки за завданнями дослідження та пропозиції щодо їх практичного використання. У висновках підводяться підсумки, узагальнюються основні положення, викладаються найбільш важливі практичні результати, надаються практичні рекомендації, висувуються припущення щодо вирішення досліджуваної проблеми.

Список використаних джерел, як правило, розміщується в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків на мові видання. При оформленні списку літератури крім автора та назви книги слід вказувати місце видання, назву видавництва, рік видання, загальну кількість сторінок або конкретні сторінки, звідки запозичені теоретичні положення чи методи дослідження.

Допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття результатів дослідження (плани, схеми, малюнки, фотографії, графіки, розрахунки, таблиці, копії документів, інструкції), доцільно включати до додатків.

Дослідницька робота має відповідати певним вимогам щодо оформлення:

1. Обсяг дослідницької роботи повинен бути таким, щоб у зміст роботи з потрібною достатністю ввійшли теоретичні положення, фактичний матеріал,

логічні висновки і практичні рекомендації. Орієнтовно, обсяг дослідницької програми повинен становити 10-15 сторінок. До загального обсягу не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки дослідницької програми, крім першої (титульної), підлягають нумерації, номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

2. Текст друкується на папері формату А-4 (210×297) з використанням шрифтів текстового редактора Word, кеглем 14, через 1,5 міжрядкових інтервали. Необхідно дотримуватись відповідних полів на сторінці: зверху – 20 мм, справа – 10 мм, зліва – 25 мм, знизу – 20 мм.

Основні завдання дослідницької програми

1. Розробити дослідницьку програму експериментального дослідження, враховуючи такі складові: вибір проблеми; вибір об'єкта і предмета дослідження; визначення загальної мети та основних завдань дослідження; формулювання гіпотези дослідження; вибір методів дослідження.

2. Розробити план експериментального дослідження, враховуючи вибір плану за способом представлення наукових знань (якісним, кількісним, комбінованим), за кількістю груп (міжгруповий, внутрішньогруповий), для забезпечення валідності експерименту (істинний, квазі тощо).

3. Здійснити теоретичний аналіз проблеми експериментального дослідження, враховуючи такі напрями дослідження: методологічні засади дослідження (список літератури для аналізу вивчення проблеми дослідження, в основі якого наукові статті та монографії, дисертації тощо); теоретичний аналіз об'єкту та предмету дослідження (список літератури для аналізу, в основі якого базова література – підручники, посібники, статті тощо); розробка авторської моделі проблеми дослідження (стислий аналіз основних підходів до вивчення проблеми дослідження, виокремлення специфіки досліджуваної проблеми, визначення змісту та компонентів (складових, критеріїв) досліджуваної проблеми).

4. Визначити експериментальну вибірку відповідно до об'єкту та предмету дослідження, враховуючи правила формування вибірки, стратегії формування експериментальних груп, способи залучення досліджуваних до участі в експерименті.

5. Визначити види експериментальних змінних відповідно об'єкту та предмету дослідження.

6. Здійснити обробку результатів експериментального дослідження, враховуючи кількісну ((методи первинної обробки даних (табулювання, побудова діаграм, гістограм тощо); методи вторинної обробки даних (статистичний аналіз); кореляційний аналіз; дисперсійний аналіз; факторний аналіз; кластерний аналіз; шкалування та ін.)) та якісну (класифікація, типологізація, систематизація, періодизація тощо) обробка даних дослідження.

7. Здійснити інтерпретацію результатів експериментального дослідження, враховуючи змістовий (якісний аналіз сукупності емпіричних об'єктів і стосунків між ними) та формальний (кількісний аналіз сукупності результатів вимірів (наприклад, кількість виборів у групі певного її члена співвідноситься з його статусом у цій групі) рівні інтерпретації даних експериментального дослідження психіки.

8. Оформити письмовий звіт про результати експериментального дослідження за однією із запропонованих тем (за власним вибором студента), враховуючи такі складові структури: визначення актуальності дослідження та теми дослідження; визначення об'єкту та предмету дослідження; визначення загальної мети та завдань дослідження; формулювання гіпотези дослідження; вибір методів дослідження; представлення теоретичних засад дослідження; представлення основних методів та процедури проведення дослідження; інтерпретація отриманих даних; представлення висновків дослідження.

Здобувач вищої освіти може обрати одну із запропонованих викладачем тем психологічного дослідження, або виконати індивідуальне науково-дослідне завдання за темою курсової роботи.

Орієнтовна тематика психологічного дослідження

1. Соціально-психологічний клімат в групі.
2. Способи поведінки в конфліктній ситуації у студентській групі.
3. Особливості прояву соціального статусу та соціальної ролі студентів.
4. Мотивація до навчальної діяльності студентів.
5. Особливості прояву спеціальних здібностей у студентів.
6. Схильність до навчального стресу студентів.
7. Схильність до агресивної поведінки студентів.
8. Психологічні особливості роботи з обдарованими учнями.
9. Особливості розвитку уваги в підлітковому віці.
10. Особливості вдосконалення пам'яті в підлітковому віці.
11. Особливості розвитку емоційно-вольової сфери у підлітковому віці.
12. Психологічні особливості розвитку творчого потенціалу у школярів.
13. Особливості розвитку абстрактного мислення в підлітковому віці.
14. Психологічні особливості профілактики та подолання навчального стресу у школярів.
15. Особливості професійного самовизначення та самовираження в підлітковому віці.
16. Особливості розвитку саморегуляції підлітків.
17. Психологічні особливості попередження та врегулювання агресивної поведінки у школярів.
18. Причини виникнення та шляхи подолання тривожності у школярів.
19. Психологічні особливості формування свідомості у підлітковому віці.
20. Психологічна готовність до навчання підлітків.

ЗМІСТ МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота № 1

Варіант 1.

1. Визначення, предмет і завдання експериментальної психології.
2. Сутність та основні види організаційних методів психологічного дослідження.

Варіант 2.

1. Сутність понять «наука», «метод», «парадигма» та їх особливості.
2. Визначення, особливості та різновиди інтерпретаційних методів психологічного дослідження.

Варіант 3.

1. Визначення, види, компоненти та структура формування теорії.
2. Сутність та характеристика методів обробки даних психологічного дослідження.

Варіант 4.

1. Визначення, різновиди та етапи виникнення наукової проблеми.
2. Сутність, різновиди та специфіка емпіричних методів психологічного дослідження частково-психологічного значення.

Варіант 5.

1. Сутність, особливості та різновиди наукового дослідження.
2. Сутність, різновиди та специфіка емпіричних методів психологічного дослідження загально-психологічного значення.

Контрольна робота № 2

Варіант 1.

1. Сутність та специфіка експериментального дослідження в психології. Відмінність експерименту від інших методів дослідження.
2. Сутність та основні правила формування експериментальної вибірки.

Варіант 2.

1. Різновиди експериментальних досліджень.
2. Сутність та різновиди узагальнення результатів експериментального дослідження. Типові помилки узагальнення експериментальних даних.

Варіант 3.

1. Визначення, різновиди та особливості формулювання гіпотези експериментального дослідження.
2. Поняття, рівні та складові інтерпретації результатів експерименту.

Варіант 4.

1. Загальна схема експериментального дослідження в психології.
2. Сутність та види експериментальних змінних в психологічному дослідженні.

Варіант 5.

1. Сутність, ознаки та різновиди планів експериментального дослідження в психології.
2. Визначення та різновиди валідності експериментального дослідження в психології.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Основні підходи до розуміння змісту експериментальної психології як науки та навчальної дисципліни.
2. Предмет і завдання експериментальної психології.
3. Місце експериментальної психології в системі наукового знання.
4. Зв'язок експериментальної психології із психодіагностикою, загальною, віковою та педагогічною, диференційною, соціальною психологією, психофізіологією тощо.
5. Історія становлення експериментальної психології як науки.
6. Основні тенденції розвитку експериментальної психології як галузі психологічної науки.
7. Сутність понять «наука», «метод», «парадигма» та їх особливості.

8. Критерії науковості знання.
9. Поняття методології науки. Рівні методологічного знання.
10. Теорія як найвища форма наукового знання. Види теорій.
11. Компоненти та структура формування теорії.
12. Визначення та етапи виникнення наукової проблеми.
13. Види наукових проблем.
14. Сутність, мета та особливості наукового дослідження.
15. Види наукового дослідження.
16. Головні етапи наукового дослідження.
17. Сутність та основні підходи до класифікації методів психологічного дослідження.
18. Визначення, специфіка та різновиди теоретичних методів психологічного дослідження.
19. Сутність та основні види організаційних методів психологічного дослідження.
20. Визначення, особливості та різновиди інтерпретаційних методів психологічного дослідження.
21. Сутність та характеристика методів обробки даних психологічного дослідження.
22. Сутність, переваги та недоліки спостереження як методу психологічного дослідження.
23. Визначення та різновиди інтерв'ювання. Послідовність проведення інтерв'ю. Класифікація питань під час інтерв'ю.
24. Визначення та особливості застосування анкетування. Різновиди анкетування. Вимоги до організації та проведення анкетування.
25. Сутність та специфіка використання бесіди як методу психологічного дослідження.
26. Визначення та особливості застосування методу тестів. Різновиди тестів. Вимоги до організації та проведення тестування.
27. Сутність, переваги та недоліки біографічного методу.
28. Визначення та особливості застосування методу вивчення продуктів діяльності. Вимоги до організації та проведення методу вивчення продуктів діяльності.
29. Сутність, переваги та недоліки методу аналізу документів.
30. Сутність та специфіка використання методу експертної оцінки.
31. Сутність, специфіка та психологічні особливості експериментального дослідження в психології.
32. Відмінність експерименту від інших методів дослідження.
33. Сутність та типи експериментальних досліджень.
33. Визначення та різновиди експериментальних досліджень.
34. Експеримент і квазіексперимент (за Т.В. Корніловою).
35. Проблема експериментального дослідження психіки.
36. Місце експерименту в системі емпіричних методів дослідження психіки.
37. Загальна схема експериментального дослідження в психології.
38. Постановка проблеми, визначення об'єкту та предмету дослідження – особливості експериментального дослідження.
39. Визначення гіпотези дослідження.

40. Формулювання цілей та завдань дослідження.
41. Сутність та ознаки експериментального плану в психологічному дослідженні.
42. Умови і форми планування.
43. Основні різновиди планування.
44. Теоретичний аналіз проблеми експериментального дослідження.
45. Генеральна сукупність і експериментальна вибірка. Основні правила формування вибірки.
46. Репрезентативність вибірки. Стратегії вибору досліджуваних в експериментальну вибірку.
47. Поняття експериментальної змінної в психологічному дослідженні. Види експериментальних змінних.
48. Типи відношень між змінними.
49. Сутність та основні критерії якості виміру змінних.
50. Визначення та різновиди валідності експериментального дослідження в психології.
51. Умови досягнення надійності та валідності психологічного експерименту.
52. Поняття та рівні інтерпретації експериментальних результатів.
53. Складові інтерпретації експериментальних результатів.
54. Кількісна та якісна обробка даних експериментального дослідження.
55. Методи статистичного аналізу даних експериментального дослідження.
56. Опис отриманих даних як якісний аналіз.
57. Проблема узагальнення результатів дослідження. Типові помилки узагальнення експериментальних даних.
58. Представлення результатів експериментального дослідження в психології. Поняття про науковий стиль.
59. Основні вимоги до складання звіту про результати експериментального дослідження в психології.
60. Структура та оформлення письмового звіту.

КУРСОВА РОБОТА

Освітнім компонентом «Експериментальна психологія» передбачено написання курсової роботи, яка спрямована на аналітико-теоретичний характер і присвячена висвітленню теоретичних аспектів проблеми на основі аналізу наукових джерел і власних теоретичних досліджень. Одне з основних завдань курсової роботи – виявити вміння здобувачів вищої освіти самостійно ставити і вирішувати пізнавальні та науково-дослідницькі задачі, застосовувати теоретичні знання на практиці. Від того, як здобувачів вищої освіти навчаються проводити наукове дослідження та оформляти його результати, виконуючи курсову роботу, залежить якість і наступних науково-дослідних робіт.

Вимоги до – вміння оформлювати результати наукових досліджень відповідно до сучасних вимог, у вигляді доповідей, виступів, статей. Отже, у процесі написання курсової роботи здобувачі вищої освіти показують свою освіченість за фахом, здатність самостійно вирішувати поставлені завдання, уміння працювати з науковою літературою, аналізувати отримані результати,

робити правильні висновки й узагальнення, уміння використовувати сучасні методи наукових досліджень.

Вимоги щодо змісту, структури, специфіки написання, оформлення та критеріїв оцінювання курсової роботи детально представлені у методичних рекомендаціях до написання курсової роботи (теоретичної роботи) здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ І ОЦІНЮВАННЯ

Методи викладання та навчання:

МН1. Словесний.

МН2. Наочний.

МН3. Самостійне навчання.

МН4. Практичний метод.

МН5. Проблемно-пошуковий метод.

МН6. Дослідницький метод.

МН7. Інтерактивні методи навчання.

Види контролю: поточний та підсумковий (модульний, семестровий).

Форми оцінювання:

Формативне оцінювання:

ФО1. Письмові та усні коментарі, настанови викладачів у процесі навчання.

ФО2. Письмові та усні коментарі викладача за результатами виконаного завдання.

ФО3. Письмові та усні коментарі викладача щодо динаміки навчальних досягнень.

ФО4. Формування навичок самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання.

Сумативне оцінювання:

СО1. Оцінювання результатів виконаних завдань на семінарських заняттях.

СО2. Оцінювання результатів виконаних завдань за самостійну роботу.

СО3. Виконання та презентація індивідуального науково-дослідного завдання.

СО4. Виконання модульної контрольної роботи.

СО5. Підсумковий контроль (екзамен).

СО8. захист курсової роботи.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 100-бальною (рейтинговою) шкалою ЕКТС (ECTS), шкалою (A,B,C,D,E,FX,F), національною 4-х бальною шкалою для екзамену та диференційованого заліку («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Накопичувальна бально-рейтингова система передбачає оцінювання за усі види аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, які спрямовані на опанування змісту освітніх компонентів з даної освітньо-професійної програми. Оцінювання навчальних досягнень студента здійснюється у формі поточного, модульного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку знань здобувачів вищої освіти з окремих тем та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного

контролю знань здобувачів можуть бути усна відповідь та доповнення під час заняття, а також письмові роботи, що передбачені планами семінарських занять. Максимальна сума балів під час поточного контролю на кожному із семінарських занять становить 5 балів, і за самостійну роботу кожної теми змістового модуля – 3 бали.

Модульний контроль проводиться як підсумкова контрольна робота за даним змістовим модулем з метою оцінки результатів знань здобувачів вищої освіти після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля. Модульна контрольна робота передбачає виконання здобувачами письмової відповіді на питання за визначеними варіантами. Результати модульної контрольної роботи зі змістового модуля оцінюються за 5-бальною шкалою. Виконання індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ) з даного освітнього компоненту оцінюється у 9 балів. Підсумковий контроль знань – екзамен, який оцінюється у 25 балів. Форма проведення підсумкового контролю – усна.

Сумарна мінімальна кількість балів, яку необхідно набрати для отримання позитивної оцінки з окремого освітнього компоненту, – 60 балів. При цьому здобувач повинен отримати необхідний мінімум з кожного модуля, включаючи результати самостійної роботи. Здобувач не може бути допущений до складання підсумкового контролю знань з освітнього компоненту, якщо він не склав усі передбачені модульні контрольні роботи. Якщо здобувач не набрав потрібної кількості балів (мінімум 35), то він не допускається до підсумкового контролю. У термін, визначений деканатом, такий здобувач повинен представити викладачу у письмовому вигляді виконані завдання передбачені семінарськими заняттями та самостійною роботою. Лише після цього здобувач допускається до підсумкового контролю.

Здобувачі вищої освіти, які протягом триместру набрали необхідну кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни, – не менше 60 балів, мають можливість: не складати екзамен, а отримати його автоматично, відповідно до рейтингової оцінки, переведеної в оцінку за національною шкалою; складати екзамен з метою підвищення рейтингу з освітнього компоненту.

Якщо здобувач виконав і захистив всі види робіт передбачені освітнім компонентом, брав активну участь на заняттях, то до його підсумкової оцінки додаються заохочувальні бали (до 15 балів). Також передбачаються додаткові заохочувальні бали для здобувачів вищої освіти, які представляли свої наукові здобутки на науково-практичних заходах різного рівня, а саме додаткові бали отримують здобувачі за написання наукових статей у межах освітнього компоненту, проведення інтерактивних занять під час науково-практичних заходів, які організовує кафедра психології. Сума заохочувальних балів автоматично зараховується при виставленні загальної підсумкової оцінки.

Загальна підсумкова оцінка здобувача вищої освіти з освітнього компоненту розраховується за накопичувальною системою і дорівнює сумі всіх балів, які було здобуто на кожному з етапів контролю – поточного, модульного контролю, підсумкового контролю, та заохочувальних балів. Загальна максимальна кількість балів – 100. Система оцінювання за написання та захист курсової роботи детально описана та представлена у методичних вказівках по написанню такого виду робіт.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Складові змістовних модулів	Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2					ІНДЗ	Підсумковий контроль	Загальна сума балів
	Т 1	Т 2	Т 3	МК 1	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	МК 2			
Кількість балів за темами, т.ч. за видами робіт:	8	8	8	5	8	8	8	8	5	9	25	100
- семінарські заняття	5	5	5		5	5	5	5				
- самостійна робота	3	3	3		3	3	3	3				
Кількість балів за модуль	29				37							

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для диференційованого заліку, курсової роботи
91 – 100	A	відмінно	зараховано
81-90	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
51-60	E		
31-50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-30	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. ЗМІСТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методичне забезпечення

1. Експериментальна психологія: методичні рекомендації до самостійної роботи для спеціальності 053 Психологія / укладач А. В. Вознюк. Суми: НВВ КЗ СОІППО. 2023. 28 с.

2. Експериментальна психологія: методичні рекомендації до семінарських занять для спеціальності 053 Психологія / укладач А. В. Вознюк. Суми: НВВ КЗ СОІППО. 2023. 28 с.

3. Експериментальна психологія: методичне забезпечення контролю знань для спеціальності 053 Психологія / укл. А. В. Вознюк. Суми. НВВ КЗ СОІППО. 2023. 16 с.

4. Методичні рекомендації до написання курсової роботи (теоретичної роботи) здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія освітньо-професійної програми Практична психологія / укладач А. В. Вознюк. Суми: НВВ КЗ СОІППО. 2020. 36 с

Рекомендована література

1. Бедан В. Б. Експериментальна психологія. Курс лекцій (для студентів психологів факультету психології, політології та соціології). Одеса, 2020. 102 с.

2. Бондарчук О. І. Експериментальна психологія. К.: МАУП, 2003. 130 с.
URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/ps_02.pdf

3. Боснюк В. Ф. Експериментальна психологія. Курс лекцій. Харків 2016. 182 с.
URL: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/1232/Kurs_lekcij_Eksperimental'na_psihologiya.pdf
4. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Методика та організація наукових досліджень в психології: Навч. Посіб. К.: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
5. Галян О. І., Галян І. М. Експериментальна психологія: Навч. посіб.: Академвидав, 2012. 400 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/439914.pdf
6. Горбунова В.В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях: Навчальний посібник. К.: «ВД «Професіонал», 2017. 208 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Horbunova_Viktoria/Eksperymentalna_psykholohia_v_skhemakh_i_tablytsiakh.pdf
7. Експериментальна психологія [Текст]: [курс лекцій] / [уклад. О.В. Романенко]. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 146 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/2a7d0273-a68a-4873-b7f0-1f61e4087f2f/content>
8. Копець Л. Класичні експерименти в психології: навчальний посібник. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 283 с.
9. Корнілова Т. В. Експериментальна психологія. URL: https://stud.com.ua/29206/psihologiya/eksperimentalna_psihologiya
10. Максименко С., Носенко Є. Експериментальна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 360 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%95%D0%9A%D0%A1%D0%9F%D0%95%D0%A0%D0%98%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%90%20%D0%9F%D0%A1%D0%98%D0%A5%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF.pdf>
11. Малхазов О. Р. Експериментальна психологія: практичний посібник. К.: Талком, 2020. 321 с.
12. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології: навчально-методичний посібник. К.: Ніка-Центр, 2003. 204 с.
13. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. К.: Знання, 2017. 310 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. URL: <http://psychology-naes-ua.institute/>
3. Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка. URL: <https://www.library.kpi.ua/>
4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>
5. Бібліотеки КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. URL: <http://www.soippo.edu.ua/index.php/pro-nas/biblioteka>

8. ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Політика щодо відвідування

Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати всі аудиторні заняття згідно розкладу, не запізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. У випадку своєї відсутності здобувач зобов'язаний попередити викладача та пояснити причину пропуску пар(и).

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Здобувач зобов'язаний готуватися до кожного аудиторного заняття. У випадку відсутності здобувача на занятті з поважних причин (документальне підтвердження) він має право виконати завдання пропущеного заняття та отримати відповідну кількість балів. У випадку пропуску заняття без поважних причин здобувач має право виконати відповідні завдання та отримати бал. При пропуску лекційних занять викладач під час індивідуальних консультацій може додатково провести усну співбесіду за темою. Для відпрацювання семінарських занять здобувач вищої освіти повинен виконати письмову роботу з даної теми. Індивідуальні науково-дослідні завдання мають бути надіслані до початку залікової сесії. Всі завдання, які передбачені освітнім компонентом, здобувач зобов'язаний виконувати згідно встановлених термінів та надсилати на перевірку у відповідний канал спільної команди, яка розташована на платформі Microsoft Teams. Передача виконаних поточних завдань не передбачена. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.

Політика оцінювання

Оцінювання здобутків студентів є прозорим та об'єктивним. Викладачі на першому занятті знайомлять здобувачів вищої освіти зі структурою і цілями, переліком компетентностей, та їх співвідношенням із програмними результатами навчання з ОК, з формами та критеріями оцінювання з дисципліни. В процесі вивчення ОК здобувачі мають можливість отримати додаткову та уточнювальну інформацію в межах індивідуального консультування викладачами та кураторами. Викладач зобов'язаний на запит здобувача прокоментувати переваги та недоліки його роботи, що визначили той чи інший бал.

Політика щодо академічної доброчесності

Всі завдання виконуються студентом самостійно. Списування під час контрольних робіт та екзаменів/диференційованих заліків заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн опитуванні. Перевірка робіт на плагіат здійснюється обов'язково згідно до Положення про академічну доброчесність КЗ СОШПО.

Політика комунікації

Комунікативний процес між викладачем та здобувачем вищої освіти відбувається як індивідуально, так і у груповій формі через канал відповідного освітнього компоненту у команді в Teams Microsoft, через електронну пошту та месенджери (Viber; Telegram).